

ФАРМЕРСЬКА СТОРІНКА

ВІДНОСИНИ МІЖ РОДИЧАМИ І ДІТЬМИ НА ФАРМАХ

Пише до нас один молодий фармерський хлопець про життя на фармах. А життя те не дуже радісне, а як для молодого 20-літнього хлопця, що цікавиться книжкою, газетою і роботою в товаристві, воно аж надто тяжке і убійче.

Однак не так оточення убиває хлопця, як просто сімейні відносини. Побачить батько в сина книжку, в якій нема хреста або богородиці, вони його не погасять, але дивлячись на него, будуть від радости затирати руки. Бо коли побожний батько, завдяки своїй сліпій вірі, кидав синову книжку в піч, то тільки чорний дим в рясі міг-би його спалити перед цим злочинним ділом. Але він не робить. Як він може це зробити, коли папа римський викликає твори найбільшого сучасного французького письменника Анатоль Франса і забороняє своїм вірним їх читати.

Те саме й з буйною, пиячою фармерською молоддю з другої сторони. Кого в цім будете вивувати? Правда, дивлячись поверховно, як в однім, так і в другім випадку винні родичі. Але в той сам час родичі самі є жертвою цілої гнобительської системи. І лік на це може бути лише один: так як фармери починають боротися за поліпшення свого економічного стану, так само вони повинні боротися і з темнотою, пияцтвом і розпустою, цими вірними союзниками визискування.

А боротися з цим треба організовано. Треба, щоб переслідуваний батьком за книжку син подав свою руку батькові розпусних дітей і стали разом до боротьби з цим суцільним злом, памятаючи, що як вина спадає на родичів за виховання дітей, так і на дітей, що побачивши світ не пробують дати його своїм родичам.

Доміняльні статистичні бюро дало звіт з загальної продукції збіжжя в Канаді в минулій році. Канадські фармери випродували в 1923 році 474,199,000 бушлів пшениці, або на 74,430,000 більше, чим в 1922 році.

Цифри головнішого збіжжя в бушлях 1923. в порівнянню до 1922 р. представляються так:

	1923	1922
Пшениця	474,199,000	399,786,000
Овес	537,733,000	491,239,000
Ячмінь	76,998,000	71,865,000
Жито	23,232,000	32,373,000

ЩО ТАКЕ ГВІТ ПУЛ І ФАРМЕРСЬКА ЮНІЯ?

Нас питають фармери з Саскачевану, що таке гвіт пул і що значить "Фармерська Юнія" і чи треба її полирати.

Гвіт-пул — коли пояснити його як назву, то по українськи вона звучала-б як "з'ягання пшениці". Але не в нашій річ, лише в значінню. Гвіт пул є ніщо інше, як збіжжя кооператива. Попередно, як відомо, всю фармерську пшеницю скуповлювали компанії, або кооперативні товариства з обмеженим числом членів. Отже вони були посередниками між фармерами і ринком збуту. Розуміється, вони зоряли на тім величезні гроші, і гвіт пул постановив своїм завданням усунути цю спекулянтську посередництво, бо він старіється постачати пшеницю безпосередно від фармера на ринок. Чи буде він успішний, покищо годі сказати, бо гвіт пул не має ані своїх зацікавлень, ані кораблів. І за перш збіжжя йому прийдеється платити таку ціну, яку компанія заплатить.

А відтак же й на ринку прийдеється видержати конкуренцію. Далше залежить, які люди будуть стояти на чолі гвіт пулу, де перш всего треба, щоб були добрі знатоки, а по друге — люди чесні, які працювали-б не лише за гроші, але й за совість. А таких людей серед той верстви дуже трудно знайти.

Але одно добре діло зробить гвіт пул. Він згортує фармерів, заставить їх до гуртової праці, до кооперації. Тому пожаданні є, щоб фармери йшли в гвіт пул, а пішовши, щоб училися, були в нім активними та держали остру кон тролою. Отже гвіт пул є ніщо інше, як велика фармерська кооператива.

Те-ж саме і Фармерська Юнія. В минулій сторінці Фармер Нетяга писав про організацію фармерів. Фармерська юнія якраз є організацією кожний фармер, особливо бідинний, повинен бути її активним членом та старіється зробити її такою, щоб вона дійсно обороняла інтереси бідин фармерів; повинен старіється, щоб би та юнія злучилася з Кана-

дійською Партиєю Праці і з міжнародною селянською організацією. Або іншими словами, щоб та юнія боролася за інтереси бідин фармерів як на економічній, так і на політичній полі, щоб була чисто класовою фармерською організацією.

Цю візиту викликала заява прем'єра Саскачевану Донінга, який сказав, що його правительство віднесеться прихильно до просьби о позику, якщо гвіт пул викажеся з відповідною кількістю підписаних на контракті акрів.

ГВІТ ПУЛ ПОЗИЧАЄ ГРОШІ.

З Ріджайни доносять, що в четвер, 17. квітня, урядові саскачеванського гвіт пулу очікували на членів провінційного правительства, щоб переговорити з ними справу про позику грошей для піддержання гвіт пулу.

МАНІТОБА МАЄ ВЖЕ 663,400 АКРІВ ЗА ГВІТ ПУЛОМ.

Манітобський гвіт пул до пятниці 18. квітня мав вже підписано на контракті 663,400 акрів. Якщо кожний з організаторів збере додатково ще по 500 акрів до того, що вони вже збрали, вони осянуть потрібних один мільон акрів і тоді гвіт пул в Манітобі буде забезпечений.

ПОЗИЧКОВА КАСА.

Фармер з Дір Монд, Алта, лише лист до "Грейн Гроверс Гайд" і питає, чому правительство не установить позичкової каси для фармерів. Знаючи, що правительство "не має грошей", той фармер пропонує, щоб правительство наложило таксу на вуголь по 50 ц. на тон, на галлон нафти по 5 ц. на тисячу футів лемберу по \$1.00 і відтак з той такси створило позичкову фармерську касу.

Ця поделка виглядає так, як чоловік латає шкуру: в горі відрізає, а в низу залає. Не позичка і не такса — потрібні фармерам. Від тих позичок та такс фармери й так

ВРАЖІННЯ З ПОДОРОЖІ МІЖ ФАРМЕРАМИ.

Іду по потреби з Ріджайни до Ді Пес.

Сів в потяг та прийшло на думку, що прийдеється переїздити одну з найбільших околиць, заселених українськими фармерами. Тягнеться вона від Порткуну на північ: Кенора, Пелай, Аррон, Саск, аж на північ до Сван-Ривера, Ман.

І так хочеться, щоб хоч один фармер з цих околиць сів в потяг. Я спитав би його, як справа маєтись в цих околицях з гвіт пулом, бо всі фармери тепер тільки ним живуть.

Минаючи Мелвід, коло мене присів молодий хлопець, видно, що Українець. Я спитав про українські звідки він, та куди їде. Іду, каже, з Ріджайни в Кенору. Кенора мені добре знана. Пригадую, коли я там був в 1919 р., кожний другий фармер мав автомобіль.

Будучи раз в Кенорі, треба було мені дістатися в місцевість, положену 13 миль від Кенори. Пішком трохи далеко, а наняти, щоб хтось завів — нема за що. Аж підїзджав великий автомобіль фармер з тої місцевости. Я до него:

— Куди ви їдете: з дому, чи до дому?

— До дому — відповідає.

— Може-б ви мене вздзи з собою? Мені дуже треба в ту сторону, коло вас.

Глянув фармер на мене, і питає:

— А ти чий?

— Я... нічий. Приїхав з Ріджайни та маю потребу до вашого сусіда Івана. Сам я робітник, працюю на секції. Якщо візьмете, заплачу вам за газоліну.

— А чи всі вже в там в Ріджайні стали большевиками? — питає він мене далі. — Я був недавно в Вінніпегу, то наші народні діячі казали мені про вас. Казали, що большевичесь та збирається відбрати від фармерів "гомстеди". Тож-я не беру тебе на свій автомобіль. Доробися та й їдь своїм. А тепер їди пішки.

Глянув я на фармера і кажу:

— Не сердьтесь, коли я вас образив. Але мені здається, що й у незадовго буде те ж саме. А то ще це й може большевиком станете.

— Батьр — булькнув фармер в мою сторону, сів на автомобіль і поїхав.

І от тепер, підїзджавши до Кенори, я пригадав собі що подію.

Зрідкаються свої фарми. Треба домагатися скасування такса на ріжкі потрібні фармерам продукції і скасування тих довгів, які вже тяжать на фармах.

Обернувся я до свого сусіда, молодого хлопця і запитав де він саме живе і чого їздив до Ріджайни. І дивно! Коли хлопець розповів мені де він живе, — оказалось, що він сів того самого фармера. Зі словами на очах розповів він мені, що його батька витнали з фарми за довги, а сам він їздив до Ріджайни шукати роботи, але не найшов і тепер вертає назад.

В Кенорі хлопець висів з потягу. Не маючи з ким розмовляти, я перейшов в другий вагон. Дивлюся і очам своїм не вірю: передомною сидить той самий фармер. Я підїшов, по здоровоквався. Він мене не пізнає. Я сказав йому про його хлопця. Оказується, що він сів в потяг в Кенорі і розминувся з хлопцем. Розповів мені, як забрали його фарму, а тепер він їде до знайомих в Аррон, щоб примістити в когось жінку з дітьми, а сам поїде десь на роботу.

— А як тут у вас гвіт пул? — питаю.

— Мені вже він не потрібний — каже. Не гвіт пулу нам треба, але основної зміни цієї гнилої господарки і її системи.

— А чи не большевиком ви часом стали?

— Ні, — каже, — але починаю на все дивитися інакшими очима, як дотепер дивився.

Я тоді пригадав йому нашу стрічку в Кенорі в 1919 році. Глянув він на мене, усміхнувся, стиснув руку і почав перепрошувати.

— Ви були праві — сказав він.

Побачивши у мене "Укр. Роб. Вісти" — попросив і почав читати.

В Стирджіс виходжу на платформу. На стації повно людей. В потяг напихається повно, нема де сісти. Питаю в чім річ. Кажуть — був мітинг в справі гвіт пулу. Мітинг докінчують ще на дворі і навіть в вагоні. Одні за гвіт пулом, а другі проти, а ще треті ні за, ні проти. Я прилухаюся і хочу дізнатися, чим мотивують своє негативне становище до гвіт пулу фармери.

Виявилось, що ті фармери, котрі вже не мають довгів, або мають дуже мало, не їдуть до гвіт пулу. Вони кажуть: добре, що я позбувся вже довгів, а тепер мені і гвіт пул не потрібний. "Запишуся, а потім все забанкрутує і знова на мене наложат довги" — каже один.

Ті, що стоять за гвіт пулом, сваряться з своїми противниками. Але яного погляду на гвіт пул не мають ні одні, ні другі.

Аррон невелике містечко, кілька скаєнів, гарний банк, народний дім і велика церква. На пероні чути лише українську мову. Підхожу до старенького фармера й кажу:

— Велику маєте церкву і гарний народний дім.

— А вже-ж, гарні, тільки не наше — відповідає. — Хоч збу доване нашими руками і нашими центами.

— Чому-ж то так?

— А тому, — каже, — що нам крутять голови всі — хто захоче. Ми збудували й церкву і дім, а поли загарбали все в свої руки. До церкви тепер вже мало хто ходить, а в народнім домі поли не дозволяють робити те, що їм не подобається. Не може там фармер свободно висловлювати своєї думки. Правда, час від часу грають представлення, але ніхто не знає, на що їдуть приходи з них.

— А як тут у вас гвіт пул? — питаю.

— У нашій околиці фармери не мають пшениці, то й гвіт пул їм не потрібний. Компанії забрали пшеницю за довги та за проценти цього року, заберуть її на наступний рік і без гвіт пулу. Є такі поделкуди, що кричать і за і проти, але це ті, що на тих криках заробляють. Але і на тих мало хто вже звертає увагу.

Спитав я його, чи розвивається між фармерами просвіта, чи ведеться освідомлююча робота — але він сказав, що нема кому над тим працювати. Ні газет ні книжок нема, бо нема за що купити.

Великим сумом віяло від тої фармерської маси. Просвіти треба фармерам, просвіти.

Вандрівник.

ФАРМЕРІ В ЛЕНОК ПРО "НАРОДНІ ІНСТИТУЦІЇ"

Наша редакція одержала від фармерського Тов-а "Просвіта" в Ленюк, Алта, копію заяви, яку ті фармери вислали до "Комітету народної збірки на інституту в Канаді". Заява звучить так:

"Членів Т-ва "Просвіта" в Ленюк, Алта, на місячних зборах 7. квітня ц. р. ухвалили, щоб листи народної збірки на сплату інституту звернули до "Комітету народної збірки". Ми, фармери околиці Ленюк, памятаємо 1918 рік, як до нашої околиці загостив п. Свистун і в своїй промові сказав, яка велика користь буде фармерам і їх-дітям з наукового інституту, і фармери жертвували — хто кілька міль. А декотрі фармери підписували ноти.

І ось яку користь мають українські фармери: інститут виробляють греко-православних попів та замісь здуки і солідарности роблять роздор між українським народом в Канаді. Інститутія виховує доношків на українські робітничі диточі школи.

І ми, Українці в Канаді, не повинні будувати таких дорожніх інститутів, бо ми в Канаді в гостях, як писав "Укр. Голос".

У відозві (комітету) стоїть, щоб наші гроші не пішли на оплату грубих процентів для нужних капіталістів, а ми, члени Товариства, не хочемо платити проценту не лише чужим капіталістам, але й своїм не будемо платити.

Н. Кузюк, секр. Т-ва "Просвіта".

Замітка редакції. — Недавно тому "Український Голос" помістив поганій пашквіль на фармерів Т-ва "Просвіта" в Ленюк, і одночасно ті добродії звертаються до тих самих людей за грошми. Забули панове, приповідку: "Не плей в кришино, бо прийдеється з неї води напитися".

ЗАРОБІТОК КАНАДІЙСЬКИХ ЗАЛІЗНИЦЬ.

Недавно опубліковано звіт заробітку канадських "національних" і сипіярських залізниць в 1923 році, який виглядає так:

"Національні" залізниці (С. Н. В.) мали в 1923 році чистого доходу \$38,348,280.

А сипіярські мали чистого доходу \$25,200,000.

Це собі гріш!

Товариші Фармері! Читайте свою сторінку в читальнях і обговорюйте гуртом!

М. ІРЧАН.

КАРПАТСЬКА НІЧ.

(Отювідання із збірки "Кровавий бог".)

(Продовження.)

Ранені в руки та голови сиділи під будами обрідзани власною кров'ю і постогнуючи ждали на поміч. Деякі голосиди придалево, геб-би на похоронах.

Приходили санітарі, перевязували на борзі їх рани та відводили в долину.

Так пропав день 27. лютого 1915 року. Пропа безслідно. Вія існував в календарях цілого світа, його свідомо прожили люди, які жили, а не крутилися у божівалю війни, але на бескидському фронті його не знали. В лютий, які залишилися при життю, цей день став туманною згадкою пекельних-півсвідомих переживань. І на існування цього дня ніхто в світі не звернув особливої уваги.

Виснажені до краю, зневірені і байдушні до всего, навіть до життя, воля лежали в холодних смерекових будах і скупо перекидалися словами. Уривками згадували бій, ніби намагалися добути з пам'яті свої переживання, що видавалися сном. Вало роспитували про убитих, про ранених, що левно найши смерть в холодних обняттях грізної метелиці. Підчас бою і у відступі перемішалися всі так, що кожний олінився на холодній землі біля невідомого товариша недові. Тільки більш видержані молоді стрільці лівно шляхили здовг рідкої лінії роспитували за близькими товаришаму з своєї сотні. Всі буди голодні, перемерзали до краю, але ніхто не спішився їсти. Фізично й душевно розбиті люди лежали задубілі, ніби покірно жда-

ли на кінцеве вирішення їх долі. Вони були вже не здібні до ніякого руху. Прийшла та хвиля, в якій армія стаяється армією безброжних, похлиених, зруйнованих дідуців, що нікому не шкідливі і готові кожної хвили на все. Така армія немає вже ніяких надій ні заваяття. Вона тихо і з жалем живе туманними споминами про колишнє мирне життя.

Але бескидський фронт був тільки малесенькою-дрібною частинкою армії, а кровавий бог війни вмів порадити собі, як слід. Так і тепер. Здовг лінії пронеслися баскавкою коротка вістка:

— Нас замінєє свіжий полк...

Раділи слабою надією ще слабші обличчя, хоч ніхто не знав, чи вістка правдива. Але згодом, як метелиця дешо втххла, заворушилися старшини та почали в пітьмі вечера вештатися з своїми літніми наказами.

— Приготуйтеся хлопці! Підемо на відпочинок...

А як з пітьми почувся таракхит зброї нового полку, лінія зметушилася, ожгла. Старшини цього полку, що задихнувшись підходив розсіяною масою на верх гори, бігали вже здовг фронту і розглядали в пітьмі, роспитувались старшини бескидських недобитків.

Нові люди були теж невеселі, мовчазні. Вони, пригнані сюди силою, займали свої місця з ненавистю, з жахом. Коротко роспитували про недавній бій, про сили "ворога", про життя на діх верхах. Іх тільки вчора привезли з широких угорських пушт і хоч недавно бачили вони мирне життя, всеж таки лихорадка воєнної неспівності та невблагані смерті заволоділа всеціло ними, та вбила думки про инше життя.

Недобитки полталися в долину. Сходили втптанною стежкою і часто падаючи, кляли знов на ріжних мовах. Але кожний всеціло находив-

ся в полоні мрій про спокійний сон, про відпочинок.

Матвій Шавала вийшов живий і з цього бою. Але бій потряс ним цілим. Він ніби занімі, стратив мову. Хоч йому дуже шастило, бо докколо нього люди падали від куль один за одним, Матвій був невеселий. Мабуть не радів він й відпочинком. Ще гірше згорбився, ще гірше по-сумнів. Ніхто не знав, що з ним і ніхто не роспитував. Матвій покинув десь в бою свою руніцю і в цей час ішов тільки з перекиненою торбою через плече, підпиралою здоровим-смерековим дрючком.

Тяжкою і повільною ходою вийшли недобитки на вузку доріжку і подалися нею понад річку в пітьму ніч. Часами зустрічали вони невеличкі групи воєнків, що йшли в напрямі фронту, часами підїздили полєві кухні, що вели для війська теплий обід. Вони питали про число полку, питали куди їдуть оці похлинені людські постаті і старалися довідатися про число жертв. Але відповіді одержували скупи, уривані. Іх хутко минали недоговорюючи початки слів.

Як переходили зруйнований і на швидко наладжений міст, по масі недобитків пролетіла вістка, що їх ведуть в церкву. Кожний знав, що це значить. Найбільше село, себто бувше село, не існувало. Його зруйнували, спалили "в воєнних цілях". Залишили чомусь тільки церкву. Одну однушку церкву, що самітій стояла на руїнах бойківського села, як нічий свідок людського божев'яля і єдина згадка людського-спокійного життя. Церква нова, мабуть тільки перед війною збудована, доволі велика. Чому не зруйнували її? Говорили, що нещасні мешканці села перед своїм виходом, дуже просили не нищити церкви і австрійське командування погодилося на це. Лінія російської армії була далеко, але австрійці спалили ціле село на ви-

падок зближення росіян, щоб мати повний вид на їх рух та не дати притулку "ворогові" в селі. Хоч "ворог" не дійшов сюди, але село перестало існувати, а церква стала одиноким притулком фронтових частин. Тут відпочивали недобитки, тут був й малий полєвий лазарет, тут й варили в полєвих кухнях для війська харчі. Хоч боева лінія була в віддаленні п'ятьох кілометрів, на церкву не раз падали "ворожі" гарматні ядра, але звичайно кінчилися на тому, що дірвали тільки гонти. Хрести на трьох вежах давно позлітали а через вікна захристії курилися дими тимчасово збудованих печей.

Бескидських недобитків вели на спочинок теж в цю церкву. Для кровавого бога війни це було незвичайно вигідне місце. Близько до боевої лінії і нещасних воєнків можна було кожної хвили мати скоро на фронті. По друге, — вони не тверезили з воєнного чаду і жили далі на такому спочинку своїми буденними терпіннями. Кровавий бог дуже неохочо дозволяє своїм дітям жити хоч-би коротко в селах, де це є люди, де воскреснуть спомина мирного життя. Він держить їх своїм залізним пастуком міцно і не випускає поза границі звірського права.

Недобитки доганяли ранених, тих, шасливіців, що змогли вратуватися від тяжкої смерті серед снігової метелиці. Вони йшли згорблені, мовчазні, з перевязаними руками й головами і хоч терпіли біль, але в глибині душі відчували задоволя. Сповнили свій обовязок і вирвували з пекла.

— А в шо ранений? — питала їх.

— В руку. Перебило кисть...

— Ти шасливий брате...

— Ет, що це за шастя. А хто-ж буде робити на дітей, як вони ще малі?

— Пішли ти своїх дітей до чортової мамі, а дбай про себе...

(Дає буде.)